

**LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ĮSTATYMO
NR. IX-1007 17 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – Ekonomikos ir inovacijų ministerija), siekdama kurti palankią ir patrauklią aplinką verslo pradžiai ir plėtrai, parengė Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 17 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas).

Įstatymo projektas yra parengtas, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas), 4.2.9 darbą „Startuolių ekosistemos plėtra: palankios verslo aplinkos startuoliams kūrimas ir jų priėjimo prie finansavimo šaltinių gerinimas“.

Siūlomas keitimas yra dalis Ekonomikos ir inovacijų ministerijos parengto projekto startuoliams „Programa 1000“ (toliau – Programa), kuria siekiama sudaryti palankesnę verslo aplinką startuolių steigimuisi ir plėtrai ir iki 2020 metų padidinti startuolių skaičių iki 1000 (2018 metų duomenimis, Lietuvoje veikė 500 startuolių, kurie pritraukė 183 mln. eurų investicijų).

Viena iš Programos priemonių – patrauklesnis pasirinkimo sandorių (angl. *stock option*) reguliavimas, kai tam tikromis sąlygomis darbuotojams suteikiama teisė įsigyti įmonės akcijų. Patrauklesnis nei šiuo metu esantis reguliavimas būtų naudingas visiems juridiniams asmenims, o ypač startuoliams. Įsikūrusiai naujai įmonei, dar neturinčiai veiklai vykdyti reikalingų lėšų ir galimybių pasiūlyti konkurencingo darbo užmokesčio, Įstatymo projektas sudarytų geresnes galimybes pritraukti kvalifikuotų darbuotojų į komandą, užsitikrinti jų lojalumą ir taip juos motyvuoti bei didinti įmonės veiklos efektyvumą. Darbuotojai, kurie jaučiasi prisidedantys prie įmonės sėkmės, gauna ne tik finansinę naudą iš įmonės vertės didėjimo, bet kartu tampa įmonės akcininkais ateityje. Pasirinkimo sandoris (dar kitaip vadinamas opcionas) yra darbuotojų motyvavimo priemonė, nes įmonės finansiniai rezultatai, augimas ir plėtra yra sietini su darbuotojo valdomų akcijų verte, o tai lemia darbuotojo efektyvumą ir produktyvumą darbe.

Šiuo metu Lietuvoje galiojantis teisinis reguliavimas neleidžia efektyviai išnaudoti pasirinkimo sandorių galimybių jaunose įmonėse, nors Europos Komisija ir Europos Sąjungos Taryba yra ne kartą rekomendavusios valstybėms imti taikyti palankesnę šių finansinių priemonių apmokestinimą. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto paskelbtoje nuomonėje dėl darbuotojų finansinio dalyvavimo Europoje 2011/C 51/01 teigiama: „Jis turi ne pakeisti esamas atlyginimo sistemas, bet papildyti jas ir netrukdyti tiesiogine prasme derybų dėl darbo užmokesčio. Jis turi būti suprantamas darbuotojams ir papildyti kitas darbuotojų dalyvavimo formas. Atsižvelgiant į strategiją „Europa 2020“, darbuotojų finansinio dalyvavimo įdiegimas galėtų padėti įmonėms, visų pirma labai mažoms, mažoms ir vidutinėms, padidinti konkurencingumą, nes darbuotojų finansinis dalyvavimas paskatintų kvalifikuotų darbuotojų tapatinimąsi su įmone ir lojalumą jai tiek gerais, tiek sunkesniais laikais. Todėl darbuotojų finansinis dalyvavimas padeda užsitikrinti ateitį tvarių būdu. Darbuotojų finansinis dalyvavimas suteikia jiems galimybę išplėsti savo autonomiją darbe ir prisidėti prie įmonės ateities strategijos kūrimo. Taip darbuotojai gali patys padėti ilgainiui išlaikyti savo darbo vietą.“

Kai kuriose valstybėse pasirinkimo sandoriai yra itin patraukli darbuotojų skatinimo priemonė, nes jai įgyvendinti daugeliu atvejų taikomos įvairios mokesinės lengvatų. Daugumoje Europos Sąjungos valstybių narių pasirinkimo sandoriai reguliuojami atitinkamuose mokesčių teisės aktuose, kuriuose įtvirtinamos tam tikros pasirinkimo sandorių planams būtinos sąlygos. Dažnai dėl lengvatų taikymo ir palankesnio apmokestinimo reguliavimo nauji startuoliai plėtrai pasirenka kaimynines valstybes.

Priimtas Įstatymo projektas prisidėtų prie spartesnio startuolių skaičiaus didėjimo ir Lietuvos konkurencingumo augimo bei patrauklumo, siekiant pritraukti aukštos kvalifikacijos specialistų iš užsienio.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorė – Ekonomikos ir inovacijų ministerija. Įstatymo projektą parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Verslo aplinkos departamento (direktorė Milda Kaupelienė, tel. 8706 64 747, el. p. milda.kaupeliene@eimin.lt) Verslo politikos skyriaus (vedėja Ieva Žaunierienė, tel. 8 706 64 607, el. p. ieva.zaunieriene@eimin.lt) vyriausioji specialistė Indrė Andrijauskienė, tel. 8 706 64 770, el. p. indre.andrijauskiene@eimin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projektu aptarti teisiniai santykiai

Pasirinkimo sandoris yra apibrėžtas Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatyme ir 17-ajame viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standarte „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“, patvirtintame Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1K-223 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 17-ojo standarto patvirtinimo“, bei Finansinių priemonių naudojimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos finansų ministro 2012 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. 1K-417 „Dėl su Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu ir skolinantis priimtų įsipareigojimų bei valstybės piniginių išteklių valdymu susijusių teisės aktų patvirtinimo ir komisijų sudarymo“.

Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (toliau – GPMĮ) pasirinkimo sandorių apmokestinimo nereguliuoja. GPMĮ įstatymo 2 str., be išvestinių finansinių priemonių, apibrėžiamas ir pasirinkimo sandoris, t. y. sandoris, pagal kurį už tam tikrą mokestį įsigijama teisė, bet ne įsipareigojimas, ateityje už nustatytą kainą pirkti arba parduoti prekes, valiutą arba kitą finansinį turtą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Daugelyje Europos Sąjungos valstybių įtvirtintu specialiu akcijų pagal pasirinkimo sandorius apmokestinimu nustatoma, kad pagal pasirinkimo sandorius suteiktos akcijos (jei jos suteikiamos ne anksčiau kaip po 3 metų) nėra apmokestinamos nei gyventojų pajamų, nei socialinio draudimo mokesčiais.

Įstatymo projektu siūloma neapmokestinamoms pajamoms priskirti darbuotojo pagal pasirinkimo sandorius iš darbdavio ar su juo susijusio asmens naudą, gautą, įsigijus akcijų neatlygintinai ar už lengvatinę kainą, jeigu akcijos įsigijamos ne anksčiau kaip po 3 metų nuo teisės į pasirinkimo sandorį suteikimo. Tokiu atveju nebūtų mokamas nei GPM, nei Valstybinio socialinio draudimo mokestis, tuo atveju, kai teisė į akcijas darbuotojams suteikiama ne anksčiau kaip po 3 metų.

Šiuo teisiniu reguliavimu siekiama apibrėžti su darbdaviu (juridiniu asmeniu – apmokestinamuoju vienetu) susijusius asmenis, todėl atitinkamai taikomos Pelnų mokesčio įstatymo 2 str. 33 d. nuostatos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatomo teisinio reguliavimo neigiamų pasekmių nenumatoma. Taip pat numatomas teisinis reguliavimas kartu prisidėtų prie verslo skaidrinimo, atsisakant kurti naujus verslus užsienio šalių jurisdikcijose.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu nenumatoma reguliuoti Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nurodytų visuomeninių santykių, Įstatymų projektų antikorupcinis vertinimas neatliktas. Įstatymo projekto priėmimas įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas Įstatymo projektas turės teigiamos įtakos verslui, nes padidins galimybes pritraukti aukštesnės kvalifikacijos darbuotojų iš užsienio ir sustiprins verslo konkurencingumą, bus paskata kurti inovatyviems ir į spartų augimą orientuotiems verslams.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymą, kurio projektas teikiamas, kitų įstatymų pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte nesiūloma nustatyti naujų sąvokų ir terminų.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus Įstatymo projektą įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nenumatoma.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įgyvendinant priimtą Įstatymo projektą negautos mokesčių pavidalu lėšos sugrįš į valstybės biudžetą iš aktyvios verslo plėtros išaugus papildomų paslaugų paklausai, o vėliau, padidėjus naujų įmonių ir jų darbuotojų skaičiui, į valstybės biudžetą bus surenkama daugiau mokesčių. Išlaidos startuolių darbuotojų gerovei gerinti duos ekonominę naudą, nes motyvuota visuomenė kartu yra ir ekonominio augimo šaltinis, taip pat paskatins inovatyvių ir į eksportą orientuotų verslų steigimąsi bei plėtrą.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šį projektą įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Pasirinkimo sandoris, mokesčių lengvata, gyventojų pajamų mokesčiai.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.